

የሃገራችን ወቅታዊ ችግሮችና መፍትሔዎቻቸው

ክፍል ሁለት

በክፍል አንድ እንደ ጠቀስነው፣ ከላይ ለሚታይ ሕመም (ሲምቶም symptom) ጠንቅ የሆኑት ከውስጡ ሌላ ተጨማሪ ምክንያቶች እንዳሉ አይጠረጠርም። ቀጥለው ያሉት አምስተኛውና ስድስተኛው ነጥቦች በአሁኑ ሕገ መንግሥት አወቃቀር መታረም ያለባቸው ስለሆኑ፣ ዘላቂ ሰላም ለማምጣት የሕዝብ ሸንጎ መክሮ ሕገ መንግሥቱን ማስተካከል ያስፈልገዋል ብለን የምንላቸው ናቸው።

የመጀመሪያው ስለ ሕግና ደምብን በተግባር ላይ ማዋል ነው። የመንግሥት ሕግ ክፍል ከመንግሥት አስፈጻሚ ክፍል ነጻ ካልሆነና፣ የበላይ ሹማምንቶች የሚያዝዙት ከሆነ፣ የአስፈጻሚው ክፍል ተላላኪና መሣሪያ፣ የበታች አገልጋይ ይሆንና ፍትሕ ይጓዳል። ባለስልጣኖችም ማንን ሳይፈሩ እንደሌላቸው ከሕግ በላይ ተቀምጠው በዜጎች ለማላገጥ ያመቻቸዋል። ማንም ግን ከሕግ በላይ ሊሆን አይገባም። ነፃ የሆነ የሕግ ክፍል የሌለው አገር ግን ዲሞክራሲ አለው ሊባል አይቻልም። ዲሞክራሲ በሰፊነበት ሃገር ነፃ የሆነ የሕግ ክፍል የግድ አስፈላጊ ነው። ሃገሩም በግለ ሰዎች ሳይሆን ከሕግ ስር ይተዳደራል።

ከአስፈጻሚው ክፍል ነፃ እንዲሆን በየብሔሩ የሚሠራ የፌድራል የሕግ ክፍል ነፃነት ከባጀቱ ይጀምራል፣ ይኸም ማለት ከፌድራሉ በቀጥታ የሚንቀሳቀስበት ባጀት ያገኛል እንጂ ከወረዳ ሆነ ከክፍለ ብሔር ባጀት አይጠይቅም። ይህ የፌድራሉ የሕግ ክፍል የሚያገኘው ገቢም በቀጥታ ወደ ፌድራሉ ገንዘብ ሚኒስትር እንጂ ወደ ክፍለ ብሔሩ ወይም ወረዳ ግምጃ ቤት ገቢ አይሆንም። በየብሔሩ ያሉት የፌዴራል የፍርድ ክፍል ሠራተኞች ተጠያቂነትም፣ የዳኞች መሾምና መሻር ጭምር የፍርድ ሚኒስትርና የጠቅላይ ሚኒስትር ብቻ ይሆናል እንጂ የወረዳው ሆነ የክፍለ ብሔሩ መስተዳደር አይሆንም። ከየወረዳውና ከየብሔሩ ያሉ ፍርድ ቤቶች የፈረዱት ወደ ብሔሩ የፌድራል የሕግ ክፍል አቤት ይባላል እንጂ ወደ አዲስ አበባ መሄድ አይኖርም። ከአስፈጻሚው ክፍል ነፃ የሆነ የሕግ ክፍል ማለትም ይህ ነው። ይህ በተግባር ከዋለ የሕግ ክፍሉ ነፃነት በአጭር ጊዜና በቶሎ ሊረጋገጥ ይቻላል።

የሕግ ክፍሉ ነፃ ቢሆንም ለሙስና ይሁን ለሌላ ወንጀል ክትትል የፖሊስ ሃይል ሳይዝ ሊሠራ አይችልም። ስለዚህም የፖሊስ ሃይል አወቃቀርም ሦስት ደረጃ ይኖረዋል። በአንደኛ ደረጃ የወረዳና የከተማ ፖሊስ ከማዘጋጀው ቤትና ከከተማው መስተዳደር በታች ያለው ሲሆን፣ በሁለተኛ ደረጃ በክፍለ ብሔር ውስጥ የብሔር ፖሊስ ነው፣ ሦስተኛ ከክፍለ ብሔር-ብሔርሰቦች አልፎ

የሚንቀሳቀስ የፌዴራል ፖሊስ ነው። እነዚህም እንደ ሥራው አስፈላጊነት እየተረዳዱ፣ እርስ-በርስ እየተጠባበቁና እየተቆጣጠሩም ሥራቸውን ይሠራሉ።

ሌላው ሕገ መንግሥቱን ማስተካከል የሚያስፈልገው ደግሞ ስድስተኛው ነጥብ፣ በሕገ መንግሥቱ አወቃቀር የገባው “የፍች ዓንቀጽ” ነው። ይህ የፍች ዓንቀጽ ከሶቭየት ሕብረት ሕገ መንግሥት በቀጥታ ኩረጃ ተገልብጦ የገባ እና፣ በሌላ ሀገር፣ ማለት በአሜሪካ ይሁን በኤውሮጳ አገሮች ፈጽሞ የሌለ ነገር ነው። ሕገ መንግሥት ማለት ብሔር-ብሔረሰቦች በአንድነት ተስማምተው ለመኖር የሚገቡት ቃልኪዳን ሲሆን፣ በቃልኪዳን ስምምነት ስዓት፣ “ካልተስማማችሁ የመፋታት መብታችሁ የተጠበቀ ነው” የሚል ዓንቀጽ በየትኛውም መልኩ ስሕተት ነው። ይህ መንገድ ወደ ውድቀት እንጂ ወደ አንድነት አያመራም።

ትዳር ሲመሰረት፣ “አንዳችን ብንታመም፣ ብንደክም፣ አካለ ስንኩል ብንሆን፣ ሳንለያይ፣ ተቻችለን እየተረዳዳን፣ እየተደጋገፍን፣ ሞት እስኪለየን ቀን ድረስ በጽናት አብረን እንኖራለን!” ተባብለው፣ ተማምለው ቃልኪዳን ይገባሉ እንጂ፣ ካልተስማማን እንፋታለን የሚሉት ነገር በቃልኪዳን ስዓት ምን አመጣው? ማንኛውም ቃልኪዳን ሲማማሉ ቢውሉ በትዳር መስማማት ከጠፋ ፍች መኖሩ በዓለም የታወቀ ነውና፣ በቃልኪዳን ስነድ ውስጥ አስገብቶ፣ ካልተስማማችሁ መፋታት ትችላላችሁ ማለት ፍጹም አያስፈልግም? እንግዲያውስ ይህ አጉል “የፍች ዓንቀጽ” በሕዝብ ሸንጎ ተመክሮበት በቶሎ ቢወጣ መልካም ነው።

ይህ ዓይነቱ ሕገ መንግሥት ተከትላ ዛሬ በከባድ ውድቀት ላይ የደረሰችው፣ ትላንት ታላቅ ከነበረችው ከሶቭየት ሕብረት መንግሥት መማር ይቻላል። “መማርያን አያድርግህ፣ መማርያን አይንሳህ!” የሚል የጥንት አባባል አለ። የሶቭየት ሕብረት ዛሬ ብትንትኗ ወጥቶ ስንመለከት፣ አሜሪካ ግን ከሕብረቱ እወጣለሁ፣ እገነጠላለሁ ያሉትን የደቡብ ብሔሮችን፣ “በፍጹም አትገነጠሉም!” በማለት በተነሳው የእርስ-በርስ ጦርነት ብዙ የሕዝብ መተላለቅ ካስከተለ በኋላ፣ ሕብረቷን አጽንታ፣ ዛሬ በዓለም ታላቅ ሃይል ሆና እናያታለን። አንድነት ሃይል ነው። መለያየት ድካምና ድክነት፣ በጠላት እጅም መውደቅና በባዕድ ስር ከመንገላታት በስተቀር የሚያስገኘው ሌላ ጥቅም የለውም። ስለዚህ ይህ በሌላ ሀገር ውድቀት ያስከተለውን “የፍች ዓንቀጽ” በተሎ ከኢትዮጵያ ሕገ መንግሥት ስርዞ፣ በምትኩ የሁሉም ኢትዮጵያውያን ብሔር ብሔረሰቦች ጽኑ ሕብረት የሚያመጣና የሚያጠነክር ዓንቀጽ ማስገባት ያስፈልጋል።

ሕብረት የሚያመጣና የሚያጠነክር ዓንቀጽ ስንል ምን ማለት ነው? ለምሳሌ ቋንቋን ብንወስድ፣ ባለው ሕገ መንግሥት ሁሉም ብሔር በየቋንቋው የመናገር፣ የመማር፣ የመጻፍና የማንበብ ነፃነት አግኝቷል። ይህም መልካም ነገር ነው።

ይሁንና ብሔር ብሔሮችን የሚያግባባና የሚያጣምር ኢትዮጵያዊ የሆነ ቋንቋ ሁሉም እንዲማሩ አልተደረገም። እርማቱም ከዚህ ላይ ሊሆን ይገባል።

በዴሞክራሲ መንገድ ከኛ ቀድመው ከተጓዙት አገሮች አንዱን ለመማሪያ ብንወስድ፣ የህንድን አገር መጥቀስ ይቻላል። በ 1947 ከእንግሊዝ ቅኝ ግዛት ነፃ እንደ ወጣች የህንድ አገር ብሔራዊ ቋንቋ ከቀድሞ ገዥዎቿ የወረሰችው እንግሊዝኛ ነበር። ቋንቋውን ለሦስት ዓመት እንደ ተጠቀመችበት ግን በሃገር ውስጥ ለመንግሥት መሥሪያ ቤቶች ሁሉ እንዲያገለግል ሂንዲ የተባለው ቋንቋና ዳቫናጋሪ የተባለ ፊደል ተመርጠዋል። በሕገ መንግሥቱ ረቅቆ በ 1950 ታወጀ። ለጊዜው በየቦታው ትንሽ ግርግር ቢያስከትልም እንኳን፣ ዛሬ በሰፊው ሙሉ ተቀባይነት አግኝቶ በሥራ ላይ እየዋለ የሚገኝ የሂንዲ ቋንቋ ነው።

ስለዚህ የኢትዮጵያ ፌዴራል መንግሥት ተወያይቶና አርቅቆ አማርኛ ቋንቋ እና የግዕዝን ፊደል በሁሉም ብሔሮች ከየብሔር ቋንቋቸው ደርበው ከአንደኛ ክፍል ጀምሮ በሁሉም ትምህርት ቤቶች እንዲማሩ ማድረግ የኢትዮጵያዊነት አንድነትና በሁሉም ብሔሮች መግባባትን ያጠነክራል ብለን እናምናለን።

በመጨረሻም፣ ወገን ከወገን፣ ጎሳ ከጎሳ የሚጣላና የሚተናኩስ ያለው የውስጥ ምክንያት ሌላ ምንድነው ብንል፣ አሁንም ዓብይ ጉዳይ እናገኛለን። የሕዝብ ቁጥር እየበዛ ሲሄድና ለሁሉም በቂ የሆነ መተዳደሪያ ሲጠፋ መጣላትን ያስከትላል። የኢትዮጵያ ሕዝብ ብዛት ትልቅ የሃገር ሃብት መሆኑ ቢታወቅም፣ ሥራ ፈትነትና ድህነት እያለ በሕዝብ ላይ ሕዝብ መጨመር ችግርን በገዛ እጅ መጥራት ነው። የሕዝብ ቁጥር በየጊዜው እየበዛ ሲሄድ ወደፊት ለሚመጣው ሕዝብ ቀርቶ አሁን ላለውም ሕዝብ በቂ ገቢ ወይም መተዳደሪያ ከሌለ፣ ይህ ጉዳይ በቶሎ እንዲታሰብበት የሚገባ ነገር ነው። ሃገራችን ልትሸከም የምትችለው የሕዝብ ብዛት ከመሬቷ ስፋትና ከሃገር ሃብት ጋር ተመጣጥኖ የሚሄድ እንዲሆን፣ በቶሎ መጠናት ያለበት፣ ጥብቅና አስቸኳይ ጉዳይ ነው። እስከዚያም የሕዝብ ብዛት በመጠኑ የሚገታበትን ዘዴ ከሃገር ሽማግሎችና ከሃይማኖት መሪዎች ጋር እየተመካከሩ፣ መፍትሔም እየፈለጉ፣ አንዳንድ ተገቢ የሆኑ እርምጃዎችን በቶሎ መውሰድ ያስፈልጋል።

እንግዲህ እነዚህ ለመነጋገርያና ለመግባብያ ብለን ያቀረብናቸው ጥቂት ችግሮችና መፍትሔዎች ናቸው። ሌሎች ችግሮችም፣ መፍትሔዎችም እንዳሉ እናምናለን። ሌሎች ሰዎች አስተሳሰባቸውና አስተያየታቸውን እንዲጨምሩበት እንጋብዛለን፣ እንደሚጨምሩበትም ተስፋም እናደርጋለን።

ገ/ኢ. ጎርፉ።